

अथालङ्कारनामानि

तत्त्वज्ञानानि

तदुदाहरणानि

भेदकातिशयोक्तिः	६८
भ्रान्तापङ्कतिः	६९
भ्रान्तिमान्	७०
मानादीपक	७१
मिथ्याध्ववसितिः	७२
मीलितं	७३
मुद्रा	७४
यथासंख्यं	७५
यमकं	७६

युक्तिः	७७
रत्नावली	७८
रूपकं	७९
तत् द्विविधं । अभेदरूपकं । ताद्रूप्यरूपकञ्च । तच्च समन्वनाधिक्यकथनद्वारा प्रत्येकं त्रिविधं । समाभेदरूपकं । न्यूनाभेदरूपकं । अधिकभावेद-रूपकं । समताद्रूप्यरूपकं । न्यूनताद्रूप्यरूपकं । अधिकताद्रूप्यरूपकं । एतेन षड्विधं ।	
रूपकातिशयोक्तिः	८०

ललितं	८१
लुप्तोपमा	८२
सा चादृष्टा । वाचकलुप्ता । धर्म्मलुप्ता । उपमान-लुप्ता । धर्म्मवाचकलुप्ता । वाचकोपमेयलुप्ता । वाचकोपमानलुप्ता । धर्म्मोपमानलुप्ता । धर्म्मो-पमानवाचकलुप्ता ।	

लेशः	८३
------	----

लोकोक्तिः	८४
वक्रोक्तिः	८५
विकल्पः	८६
विकस्वरः	८७
विचित्रं	८८
विधिः	८९
विनोक्तिः	९०

लक्षणाभेदेन सा द्विविधा ।	
विभावना	९१
अस्या लक्षणाशुदाहरणानि च षट् ।	

विरोधः	९२
स दशधा ।	

“भेदकातिशयोक्तिः स्यात् तस्यैवान्यत्वकल्पनं” । ६८	
“भ्रान्तापङ्कतिरन्यस्य शङ्कायां भ्रान्तिवारणे” । ६९	
“स्यात् स्मृतिभ्रान्तिसन्देहेस्तदङ्गलङ्कृतित्रयं” । ७०	
“दीपकैकावलीयोगान्मानादीपकमुच्यते” । ७१	
“किञ्चिन्मिथ्यात्वसिद्ध्यर्थं मिथ्यार्थान्तरकल्पनं” । ७२	
“मीलितं यदि सादृश्याद्भेद एव न दृश्यते” । ७३	
“सूच्यार्थसूचनं मुद्रा प्रकृतार्थपरैः पदैः” । ७४	
“यथासंख्यं क्रमेणैव क्रमिकायां समन्वयः” । ७५	
“सत्यं पृथगर्थार्थाः स्वरूपजनसंहतेः । क्रमेण तेनैवावृत्तिर्यमकं विनिगद्यते” । ७६	

“युक्तिः पराभिसम्मानं क्रियया मर्मगुप्तये” । ७७	
“क्रमिकाप्रकृतार्थानां न्यासं रत्नावलीं तदुः” । ७८	
“विषयभेदताद्रूप्यरूपजनं विषयश्च यत्” ।	
“रूपकं तत् त्रिधाधिक्यन्यनत्वानुभयोक्तिभिः” । ७९	

“रूपकातिशयोक्तिः स्यात् निगोर्थाध्यवसानतः” ।	
अस्यार्थः । विषयसम्बन्धेन उल्लेखनं विना विषयि-वाचकशब्देन ग्रहणं विषयनिगरणं तत्पूर्वकं विषयस्य विषयिरूपतया अध्यवसानं तस्मिन् सति रूपकातिशयोक्तिः” । ८०	
“प्रसूते वर्णवाक्यार्थप्रतिविम्बस्य वर्णनं” । ८१	
“वर्णोपमानधर्म्माणामुपमावाचकस्य च । एकद्वित्यनुपादानात् भिन्ना लुप्तोपमादृष्टा” । ८२	

“लेशः स्यादोषगुणयोगोद्गोदोषत्वकल्पनं” । ८३	
“लोकप्रवादानुवृत्तिं लोकोक्तिरिति कथ्यते” । ८४	
“वक्रोक्तिः श्लेषकाकुभ्यामपूर्वार्थप्रकल्पनं” । ८५	
“विरोधे तुल्यबलयोर्विकल्पालङ्कृतिर्भेदा” । ८६	
“यस्मिन् विशेषसामान्यविशेषाः स विकस्वरः” । ८७	
“विचित्रं तत्पथलक्षेत् विपरीतमलेच्छया” । ८८	
“सिद्धस्यैव विधानं यत्तामाहुर्विध्यलङ्कृतिः” । ८९	
“विनोक्तिः स्याद्विना किञ्चित् प्रस्तुतं हीनमुच्यते । तच्चेत् किञ्चिद्विना रम्यं विनोक्तिः सापि कथ्यते” । ९०	
“विभावना विनापि स्यात्कारणं कार्यजन्यं चेत् । हेतूनामसमग्रत्वे कार्योत्पत्तिश्च सा मता । कथोत्पत्तिस्तृतीया स्यात् सत्यपि प्रतिबन्धके । अकारणात् कार्यजन्यं चतुर्था स्याद्विभावना । विरुद्धात् कार्यसम्पत्तिर्वृष्टा काचिद्विभावना । कार्यत्वात् कारणजन्यापि दृष्टा काचिद्विभावना” । ९१	
“जातिस्तुर्भिर्जात्याद्यैर्गुणैः गुणादिभिस्त्रिभिः । क्रियाक्रियाश्रयाभ्यां यत् त्रयं त्रयेण वा मिथः । विरुद्धमिव भावेन विरोधोऽसौ दशजातिः” । ९२	

“अन्यदेवास्य गाम्भीर्यमन्यद्वैर्यञ्च भूपतेः” । ६८	
“तापं करोति सोलम्बं ज्वरः किमु सखे स्मरः” । ६९	
“अयं प्रमत्तो मधुपस्त्वन्मुखं वेत्ति पङ्कजं” । ७०	
“स्मरेण हृदये तस्यास्तेन त्वयि कृता स्थितिः” । ७१	
“मिथ्याध्ववसितिर्व्येष्टां वशयेत् खञ्जं वहन्” । ७२	
“रसो नालन्ति लाटायाश्चरणे सहजाराणे” । ७३	
“नितम्बगुर्वी तस्मिन् दृग्गुणविपुला च सा” । ७४	
“शत्रुं मित्रं विपत्तिञ्च जय रञ्जय भञ्जय” । ७५	
“नवपलाशपलाशवनं पुरः स्फुटपरागपरागतपङ्कजं । मृदुलतान्तलतान्तमलोकयत् स सुरभिं सुरभिं सु-मनोभरैः” । ७६	
“त्वामालिखन्ति दृष्टान्तां धनुः पौष्पं करेऽलिखत्” । ७७	
“चतुरास्यः पतिर्लक्ष्म्याः सर्वज्ञस्त्वं महीपते” । ७८	
“अयं हि धूर्जटिः साक्षाद्येन दग्धाः पुरः क्षणात् । अयमास्ते विना शम्भुस्तार्त्तयिकं विलोचनं । शम्भुर्विश्रमवलय्य स्त्रीकृत्य समदृष्टितां । अस्या मुखेन्दुना लब्धे नेत्रानन्दे किमिन्दुना । साध्वीयमपरा लक्ष्मीरसुधासागरोत्थिता । अयं कलङ्किनश्चन्द्रान्मुखचन्द्रोऽतिरिच्यते” । ७९	
पश्य नीलोत्पलद्वन्द्वान्निःसरन्ति सिताः शराः” । ८०	

“ललितं निर्गते नीरे सेतुमेषा चिकीर्षति” । ८१	
“तडित्पौरोन्दुतुल्यास्या कर्पूरन्ती दृष्टोभम । कान्ध्या स्मरवधूयन्ती दृष्टा तन्वी रङ्गो मया । यत् त्वया मेजनं तत्र लाभो मे यच्च तत्रतेः । तदेतत् काकतालीयमवितर्कितसम्भवं” । ८२	

“अखिलेषु विहङ्गेषु हन्त खच्छन्दचारिणः । “शुक पञ्जरबन्धस्ते मधुराणां गिरां फलं” । ८३	
“सहस्र कतिचिन्मासान्मीलयित्वा विलोचने” । ८४	
“सुख मानं दिनं प्राप्तं नेह नान्दी हिरान्तिके” । ८५	
“सद्यः शिरसि चापानं वा नमयन्तु महीभुजः” । ८६	
“स न जिग्ये महान्तो हि दुर्दृष्टाः सागरा इव” । ८७	
“नमन्ति सन्तस्त्रिलोकादपि लब्धुं समुन्नति” । ८८	
“पञ्चमोदक्षने काले कोकिलः कोकिलोऽभवत्” । ८९	
“विद्या हृद्यापि सा विद्या विना विनयसम्पदं । विना खलैर्विभाषिषा राजेन्द्र भवतः सभा” । ९०	
“अपलात्तारसासिक्तं रक्तं ते चरणद्वयं । अस्त्रैरतीक्ष्णकटिनैर्जगज्जयति मन्मथः । नरेन्द्रानेव ते राजन् दृष्टव्यसिमुजङ्गमः । शङ्खादीणानिनादोऽयमुदेति महद्भुतः । श्रौताङ्गकिरणास्तन्वीं हन्त सन्तापयन्ति तां । यशःप्रयोरशिरभूत् करकल्पतरुस्तव” । ९१	
“तव विरहे मलयमगद्वानलः शशिशोऽपि शोषमणिः । हृदयमनिरुतमपि भिन्ने नलिनी-दलमपि निदाघरविरस्याः । सन्ततमुषलासङ्गा-हूडतरुहृकम्भैष्टनया नृपते । द्विजपत्नीनां	